

Economia

L'impacte econòmic de la Fundació Gala-Salvador Dalí en el seu entorn

Ricard Rigall

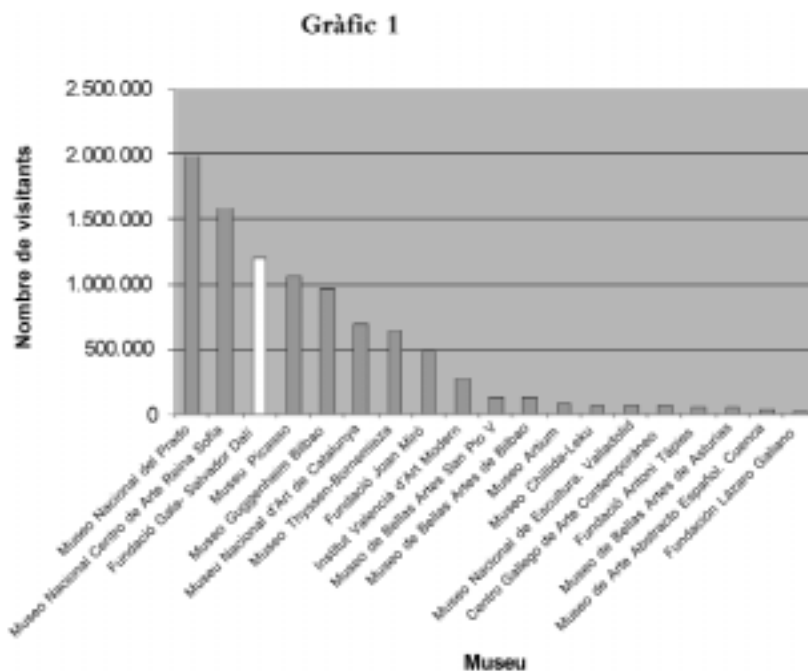

El sector cultural d'un territori té un paper molt important en la preservació, el foment i la divulgació del patrimoni i del llegat històric i artístic d'una determinada comunitat de persones. A l'hora de valorar la importància d'aquest sector per a un cert conjunt d'individus, sovint es restringeix l'atenció als aspectes més purament relacionats amb la cultura (vegeu Arias i Frey). Aquesta limitació ignora les múltiples influències addicionals que qualsevol activitat relacionada amb la cultura té sobre la comunitat on es troba inserida. Una d'aquestes influències es refereix a l'impacte econòmic, és a dir, els recursos econòmics generats en el territori gràcies a l'activitat cultural. Aquest article, a través de l'anàlisi de l'impacte que la Fundació Gala - Salvador Dalí té sobre l'economia del seu entorn, vol contribuir a fer palès com la importància d'una institució d'aquest tipus per a la comunitat on està inserida traspasa els aspectes purament culturals. La Fundació Gala - Salvador Dalí, en addició al seu important paper formatiu i educatiu i a la seva aportació a la conservació i manteniment del patrimoni cultural, també arrossega turisme cultural. Això es tradueix en l'atracció de despesa i la generació de riquesa dins del seu àmbit territorial, que fa que la Fundació compleixi una funció dinamitzadora per a l'economia del seu entorn. La quantificació d'aquest impacte és necessària per posar en context la veritable magnitud i importància d'una institució com la Fundació Gala - Salvador Dalí.

Algunes dades bàsiques de la Fundació Gala – Salvador Dalí

En el context dels museus de belles arts a l'Estat espanyol, la Fundació Gala – Dalí va ser el 2005 la primera institució privada en nombre de visitants i la tercera si es tenen també en compte els museus de titularitat pública, només darrere del Museo Nacional del Prado i del Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía (vegeu la taula 1 i el gràfic 1). De fet, durant l'any 2005 els centres de la Fundació Gala – Salvador Dalí (el Teatre Museu Dalí i Dalí-Joies a Figueres, la Casa-Museu Salvador Dalí de Portlligat i la Casa-Museu Castell Gala Dalí de Púbol) van rebre un total d'1.208.726 visitants. D'aquests, 837.851 corresponen al Teatre-Museu Dalí. L'afluència de visitants al llarg dels darrers anys ha mantingut una trajectòria sostinguda de creixement a una taxa anual a l'entorn del 5%, amb la notable excepció de l'any 2004 (coincidint amb l'Any Dalí), en què el creixement fou molt superior.

Pel que fa a la composició socio-demogràfica dels visitants, entorn del 70% són estrangers, sobretot europeus (la meitat). La franja d'edat majoritària és de 26 a 40 anys, principalment viatgen en família i majoritàriament s'allotgen a la Costa Brava (en un establiment hotel·ler). Una majoria molt significativa aprofita la visita als diferents museus de la Fundació per conèixer el nucli urbà en el qual es troben situats. Així, una mica més del 60% dels visitants al Teatre-Museu visiten Figueres, més del 80% dels visitants a la Casa-Museu Castell Gala Dalí fan un tomb per Púbol i pràcticament la totalitat dels visitants de la Casa-Museu Salvador Dalí aprofiten per conèixer també Cadaqués. L'oferta cultural de la Fundació és molt ben valorada pels visitants. La immensa

Nombre de visitants dels principals museus de belles arts a Espanya, any 2005

majoria (un 98,2% el 2005) valoren bé o molt bé la visita al Teatre-Museu.

Des del punt de vista dels registres comptables, la Fundació Gala – Salvador Dalí destaca entre les institucions culturals de belles arts en dos aspectes principals: és la institució amb menys ajudes públiques per visitant, d'una banda, i la que té menys despeses totals per visitant (i despeses de personal, en particular), d'una altra (vegeu els gràfics 2 i 3).

Què és un estudi d'impacte econòmic?

Els estudis d'impacte econòmic van més lluny de la simple enumeració de les dades anteriors, ja que estimen el conjunt d'activitat econòmica generada directament o indirecta per la institució cultural. Convé distingir-los, però, del que seria una anàlisi cost-benefici (vegeu Frey). Una anàlisi cost-benefici social vol determinar l'efecte net d'un

museu o esdeveniment cultural sobre el benestar de la societat que l'envolta, considerant totes les vies a través de les quals la cultura afecta el benestar de les persones que componen la societat, generin o no una activitat econòmica explícita, és a dir, comportin o no transaccions de mercat. Per exemple, els aspectes de la cultura relacionats amb la formació, l'enriquiment personal o social, la contribució a la creativitat, la projecció social i altres efectes que no generen una despesa explícita queden exclosos dels estudis d'impacte, però, en tenir efectes importants sobre l'entorn, són considerats en una anàlisi cost-benefici.

Els estudis sobre l'impacte econòmic de museus i, en general, d'esdeveniments i institucions culturals són força abundants, especialment als Estats Units i als països de tradició anglosaxona (vegeu Livingston, Bureau of Economic and Business Rese-

arch i Stronge, per posar només uns exemples), però menys a l'Estat espanyol, on fins ara només existia l'estudi referent al museu Guggenheim de Bilbao (vegeu Herrero). La proliferació d'aquest tipus d'estudis mostra un cert canvi en la concepció tradicional de les relacions entre cultura i economia. Ja no es tracta únicament d'un procés unidireccional que va de l'economia a la cultura –l'aportació de recursos econòmics al foment de la cultura–, sinó també del procés contrari: la contribució que els esdeveniments i les institucions culturals aporten a l'activitat econòmica d'una zona, sigui en la producció, la renda, els llocs de treball, el creixement econòmic o la recaptació fiscal. Al cap

i a la fi, en els estudis d'impacte econòmic es vol estimar i quantificar la magnitud del conjunt d'activitats econòmiques originades directament o indirecta per la cultura.

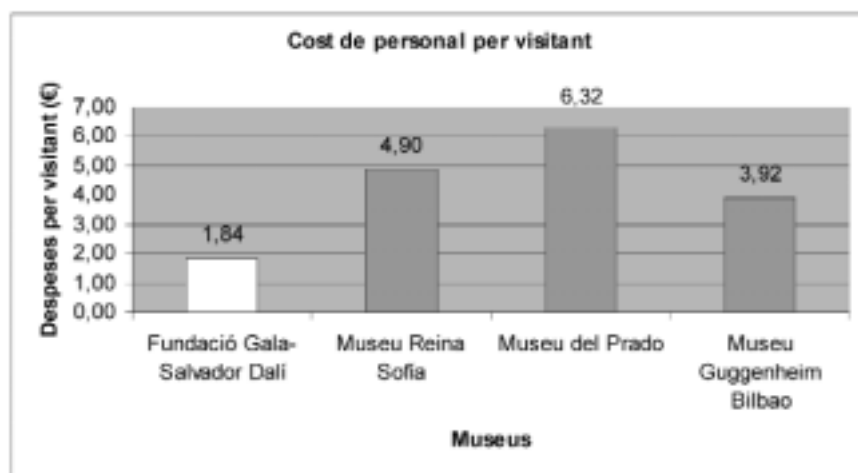
Els estudis d'impacte econòmic solen basar-se en dues possibles metodologies: de base d'exportació i *input-output* (vegeu Johnson i Thomas, Seaman, Bosch i Sancho i Parellada i Duch). Tot i que sense entrar en detalls, cal dir que totes dues es basen en la seqüència despesa-producció-renda: la despesa cultural incentiva la producció local i aquesta producció genera renda, a més, òbviament, d'ocupació i ingressos fiscals. L'objectiu dels estudis d'impacte és, doncs, calibrar la magnitud dels components

d'aquesta seqüència. Per fer-ho, dos aspectes són especialment crítics. Primer, la selecció de l'àmbit territorial d'incidència, és a dir, l'establiment dels límits de què cal entendre per «economia local», on s'estableixen les relacions econòmiques d'interès. En aquest aspecte, hi ha dos indicadors bàsics que cal estudiar: els fluxos de béns i serveis, especialment els fluxos comercials, i els fluxos laborals, la mobilitat «cap a dins» i «cap a fora» de l'economia local per part dels treballadors. Pel que fa a la Fundació Gala – Salvador Dalí, l'àrea d'influència obtinguda de l'anàlisi d'aquestes magnituds s'aproxima força als límits territorials de la comarca de l'Alt Empordà. En segon lloc, la lògica de l'estudi d'impacte econòmic d'una institució ja existent ha de ser la següent: cal determinar quina part de l'activitat econòmica que té lloc actualment a l'àrea amb presència de la institució desapareixeria si la institució deixés d'existir. La diferència en l'activitat econòmica en les dues situacions, l'actual i la hipotètica, dona lloc a l'impacte real de la institució. Malgrat que la manera de procedir és clara en teoria, en tractar-se d'una situació «virtual» no és fàcil de posar-la en pràctica (vegeu Baró i Bonet).

L'impacte econòmic de la Fundació Gala – Salvador Dalí

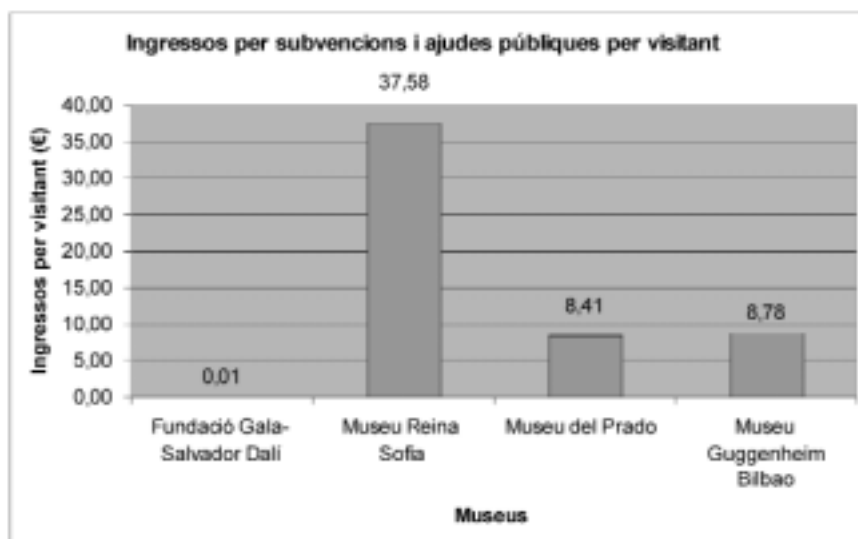
L'estudi de l'impacte de la Fundació Gala – Salvador Dalí parteix de la metodologia més sòlida i contrastada i de les pràctiques i convencions més prudentes. D'aquesta manera, s'utilitza una combinació de les metodologies de base d'exportació i *input-output* (vegeu, per exemple, Pulido i Fontela). L'estudi ha emprat diferents fonts d'informació, pròpies i externes. Com a fonts pròpies, els comptes de la Fundació, memòries anuals de la Fundació i enquesta als visitants dels diferents

Gràfic 2:

Cost de personal per visitant a museus de belles arts a Espanya, any 2004

Gràfic 3:

Font: Memòries dels museus.

Ajudes públiques per visitant a diferents museus de belles arts a Espanya, any 2004

museus de la Fundació. Com a fonts externes, estadístiques generals i econòmiques de la zona de referència de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat), l'Institut Nacional de Estadística (INE), l'Anuari Econòmic Comarcal de la Caixa de Catalunya, l'Anuari Econòmic i Anuari Social de La Caixa i la base de dades d'empreses de Dun & Bradstreet; compte Satèl·lit del Turisme a Catalunya (elaborat per l'Observatori de Turisme de Catalunya); i enquestes de despesa turística elaborades per l'Institut de Estudios Turísticos: Movimientos Turísticos en Frontera (Frontur), Encuesta de Gasto Turístico (Egatur) i Movimientos Turísticos de los Españoles (Familitur).

Les enquestes als visitants dels diferents museus de la Fundació (unes 4.350 enquestes per a l'any 2005) mostren el perfil dels visitants i les pautes d'allotjament i de mobilitat. Tot això és clau per estudiar els patrons de despesa dels visitants i, al capdavant, l'impacte econòmic de la Fundació. A partir d'aquestes dades,

els efectes detectats en el càlcul de l'impacte econòmic de l'activitat de la Fundació són els següents:

– Efectes directes: corresponen als efectes econòmics directament generats per la compra i lloguer dels recursos (productes, serveis, treball, etc.) utilitzats en l'activitat cultural. Mesuren la incidència directa que van tenir les despeses realitzades per la Fundació

sobre l'economia del seu entorn en el decurs de l'any 2005. De l'estudi dels comptes econòmics de la Fundació es dedueix que la despesa generadora d'impacte econòmic en el territori local va ser de més de 6.450.000 € per l'any 2005.

– Efectes vinculats o complementaris: corresponen a la demanda generada pels visitants culturals que no és imputable directament al consum cultural. Seria el cas de les despeses (de restauració, transport, allotjament, compres, etc.) que van realitzar els visitants a l'entorn dels diferents museus de la Fundació com a conseqüència del consum dels serveis culturals de la institució. Aquestes despeses no estan directament relacionades amb el consum dels serveis culturals, però en cas que aquest consum no s'hagués produït tampoc no haurien incidit en el territori. El càlcul de la despesa efectuada pels visitants dels museus de la Fundació utilitza la informació que proporcionen les enquestes als visitants, especialment pel que fa al perfil socioeconòmic i al lloc i tipus d'allotjament. Una vegada estimada la distribució del tipus i perfil del visitant, s'utilitzen les estimacions de despesa fetes per l'Institut de Estudios Turís-

Taula 1: Nombre de visitants i tipus de titularitat dels principals museus de belles arts a Espanya. Any 2005

	Nombre de visitants	Titularitat
Museo Nacional del Prado	1.996.496	Pública
Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía	1.590.099	Pública
Fundació Gala- Salvador Dalí	1.208.726	Privada
Museo Picasso	1.074.060	Pública
Museo Guggenheim Bilbao	965.082	Privada
Museo Nacional d'Art de Catalunya	769.914	Pública
Museo Thyssen-Bornemisza	643.784	Privada
Fundació Joan Miró	495.880	Privada
Institut Valencià d'Art Modern	275.761	Pública
Museo de Bellas Artes San Pio V	145.789	Pública
Museo de Bellas Artes de Bilbao	142.067	Privada
Museo Arrami	92.000	Pública
Museo Chillida-Leku	83.200	Privada
Museo Nacional de Escultura, Valladolid	80.166	Pública
Centro Gallego de Arte Contemporáneo	72.681	Pública
Fundació Antoni Tàpies	62.132	Privada
Museo de Bellas Artes de Asturias	57.066	Pública
Museo de Arte Abstracto Español, Cuenca	39.542	Privada
Fundación Lázaro Galiano	30.000	Privada

Font: Web dels museus, Estadística 2005 (Museus i Col·leccions obertes al públic) de la Generalitat de Catalunya i Comunitat (Estat); Museo de Bellas Artes i Externs.

Taula 2: Estimació de la distribució sectorial dels Efectes Totals (€)

	2005
Restauració	28.626.315
Indústries alimentàries, elaboració de begudes i tabac	12.284.736
Transport	11.125.448
Indústries tèxtils	9.166.786
Servei d'allotjament	8.554.227
Comerç i reparacions	6.235.340
Serveis empresarials	5.446.477
Serveis immobiliaris	4.171.752
Activitats recreatives, culturals i esportives	3.191.164
Mediació financera	2.653.455
Agències de viatges i operadors turístics	168.144
Altres indústries	13.226.900
Agricultura, ramaderia i pesca	3.292.984
Altres	11.281.838

Font: Elaboració pròpia a partir del Compte Satèl·lit del Turisme de Catalunya, 2005 i de la taula input-output de l'economia catalana, 2001 (Idescat).

tics, sens dubte les més sòlides i homologables que existeixen a l'Estat espanyol. L'anàlisi té els contrastos i els mecanismes de comprovació conuenients i les hipòtesis que en algun punt s'han d'introduir per cobrir algun buit informatiu són sempre prudents. D'aquestes consideracions en resulta que els efectes vinculats van ser, per a l'any 2005, de més de 73.820.000 €.

– Efectes indirectes: corresponen a totes aquelles repercussions econòmiques que els efectes directes i vinculats tenen en el sistema econòmic. És a dir, aquest tipus d'impacte es correspon amb els efectes multiplicadors que les activitats directament i indirecta lligades al consum del servei cultural generen en el territori. Per exemple, la despesa feta en un restaurant per un visitant del Teatre-Museu representa ingressos per al propietari del restaurant que al seu torn (almenys una part), es transformaran en despesa quan aquest propietari adquireixi algun producte o servei, i així successivament fins que l'efecte de la despesa inicial del visitant del Teatre-Museu s'acabi esgotant. Per quantificar aquests efectes indirectes de les activitats de la Fundació s'utilitza un mètode estàndard, que està basat en el multiplicador estimat en el Compte Satèl·lit del Turisme de Catalunya (CSTC) de l'any 2005 (que és 1,49, segons les dades publicades el gener de 2006). La utilització de diferents criteris, procediments i fonts informatives no canvia de manera significativa el valor del multiplicador (així, per exemple, el multiplicador de la producció de l'economia catalana obtingut a partir de la Taula Input-Output de 2001 és de 1,46). A partir d'aquestes dades, el valor dels efectes indirectes atribuïbles a l'existència de la Fundació es pot calcular en més de 39.140.000 €.

Per tant, considerant el conjunt dels efectes, l'impacte econòmic total

Gràfic 4:

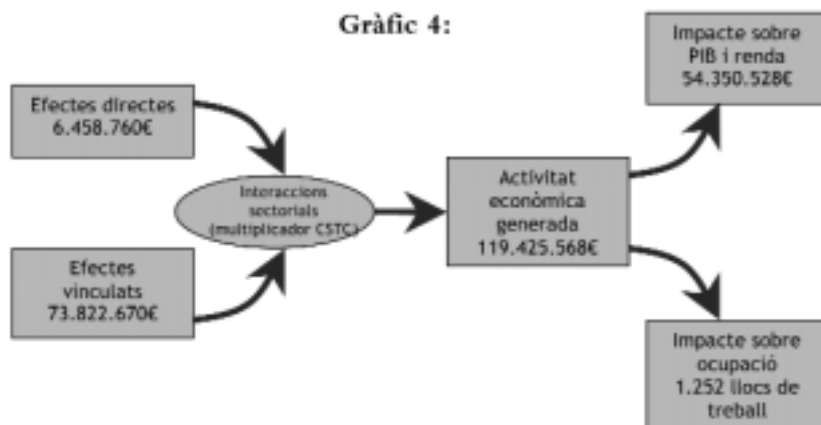

Foto: Reproducció pròpia.

Efectes directes, vinculats i indirectes de l'activitat de la Fundació Gala-Salvador Dalí

de la Fundació Gala – Salvador Dalí sobre l'economia del seu entorn durant l'any 2005 va ser de més de 119.425.000 €. A part d'aquesta activitat econòmica total, també és possible anar una mica més lluny i valorar l'impacte econòmic en termes de Producte Interior Brut (PIB), és a dir, de generació de renda, i de generació d'ocupació, per a la qual cosa s'han utilitzat els multiplicadors del VAB (Valor Afegit Brut) i del treball obtinguts de la matriu inversa corresponent a la Taula Input-Output de l'economia catalana del 2001. L'impacte sobre el PIB supera els 54.350.000 € i l'impacte sobre l'ocupació es correspon a la creació de 1.252 llocs de treball. Aquests resultats es resumeixen al gràfic 4.

En darrer terme, utilitzant les dades contingudes al CSTC i la matriu *input-output* de l'economia catalana de l'any 2001, es pot distribuir l'efecte total de l'activitat de la Fundació sobre les diferents branques d'activitat econòmica. Per fer-ho, es diferencia entre la distribució sectorial de l'efecte total de les despeses vinculades, que atesa la seva naturalesa de despesa turística se suposa que segueixen la pauta de distribució estimada

pel CSTC, i la distribució sectorial de l'efecte total de les despeses directes, que se suposa que segueixen la mateixa distribució que la composició sectorial de la demanda final en la taula *input-output* catalana del 2001. La importància de l'activitat de la Fundació per als diferents sectors econòmics es pot veure a la taula 2.

Remarques finals

Aquesta breu anàlisi posa de manifest que la influència de la Fundació Gala – Salvador Dalí transcendeix els aspectes culturals i educatius que tradicionalment han centrat l'interès del públic. Des d'un punt de vista de generació d'activitat econòmica, la contribució de la Fundació al seu entorn és d'una importància més que notable. Aquí simplement s'ha intentat posar en perspectiva una dimensió que, tot i ser molt rellevant per al territori d'influència de la Fundació, molt sovint o bé es dona per suposada, o bé es considera irrellevant i simplement s'ignora. Confiam que, tot i que de manera humil, aquest article contribueixi a divulgar la utilitat de l'anàlisi econòmica per a descobrir la

rellevància social d'aspectes no immediatament aparents de la realitat del sector cultural del nostre entorn.

Ricard Rigall és economista, UdG.

Aquest article està basat en l'*Estudi de l'Impacte Econòmic de la Fundació Gala – Salvador Dalí*, realitzat pels professors Modest Fluvià Font, Miquel Carreras Simó i Ricard Rigall i Torrent de la Universitat de Girona en el marc del conveni de col·laboració entre la Fundació Gala – Salvador Dalí i la Universitat de Girona (Departament d'Economia).

Referències bibliogràfiques

- ARIAS, M. «Las funciones del museo: un reto por resolver», *Patrimonio Histórico de Castilla y León*, núm. 14, p. 23-34. 2003.
- BARO, E. i L. BONET. «Els problemes d'avaluació de l'impacte econòmic de la despesa cultural». *Revista Econòmica de Catalunya*. 1997.
- BOSCH, J. i F. SANCHO (2004). «Un exemple d'avaluació de l'impacte econòmic d'un projecte d'inversió: el laboratori de llum de sincrotró». *Document de Treball*, núm. 13, Institut d'Estudis Territorials. 2004.
- Bureau of Economic and Business Research. «Economic impact of Utah Museums on the local economy», University of Utah. 2003.
- FREY, B. «L'economia de l'art». Col·lecció *Estudis Econòmics*, núm. 18. Servei d'Estudis. La Caixa. 2000.
- HERRERO, L. C. «Impacto económico de los macrofestivales culturales: reflexiones y resultados». *Boletín de Gestión Cultural*. Febrer 2004.
- JOHNSON, P. i B. THOMAS. «The economic impact of museums: a critique», University of Durham Business School. 2000.
- LIVINGSTONE, G. «The economic impact of the National Museum of Naval Aviation», Haas Center for Business Research and Economic Development at the University of West Florida. 2002.
- PARELLADA, M. i N. DUCH. «La universitat de Vic i el seu impacte en el territori», *Coneixement i Societat*, 1r quadrimestre, número 7. 2005.
- PULIDO, A. i E. FONTELA. *Análisis Input-Output: modelos, datos y aplicaciones*. Ed. Piràmide. 1993.
- SEAMAN, B. «Economic impact of the arts», en TOWSE, R. *A Handbook of Cultural Economics*, capítol 27, p. 224-231. 2003.
- STRONGE, W. B. «Economic impact of arts and culture on Palm Beach», Florida Atlantic University. 2004.